

ECHO

* LIMANOWSKIE *

ISSN 1429-1738

PISMO

STOWARZYSZENIA

«ZWIĄZEK

LIMANOWIAN»

Numer 73 Rok VIII

Kwiecień 2000

Cena 1,99 zł

Po Synaju i Ziemi Świętej ŚLADAMI MOJŻESZA, JEZUSA I PAPIEŻA

Korespondencja
Andrzeja Kuliga
dla „Echa Limanowskiego”

Certyfikat potwierdzający odbycie pielgrzymki do Ziemi Świętej.

Po Synaju i Ziemi Świętej ŚLADAMI MOJŻESZA, JEZUSA I PAPIEŻA

Autor reportażu Andrzej Kulig nad zatoką Akaba.

Magię roku 2000 - Wielki Jubileusz - postanowiłem doświadczyć w podróży. Cel podróży jest jeden, lecz różnie określany: *Izrael, Palestyna, Ojczyzna Jezusa Chrystusa, Ziemia Obiecana, Ziemia Święta oraz Północny Egipt - Półwysep Synaj*. Kiedy zaczął dojrzewać pomysł tej podróży, który zrodził się w połowie ubiegłego roku, uświadomiłem sobie, że jest to coś więcej niż tylko kolejna podróż w przestrzeni, tym razem około 3000 km. Mimo, że z Warszawy do Tel Awiwu leci się ok. 3.5 godz., jest to głównie podróż w czasie - ok. 4000 lat. Przygotowania uświadomiły mi także, że nie jest to tylko podróż, ale pielgrzymowanie, o którym naucza Ojciec Święty (Jan Paweł II: *List o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia*, 29 czerwca 1999 r.).

siatki tysięcy przybyszów z Polski. W marcu przebywała pielgrzymka narodowa z Prymasem Polski. W dniach 20 - 26 marca br. została zaplanowana pielgrzymka Jana Pawła II do Ammanu w Jordanii, Betlejem w Autonomii Palestyńskiej oraz Korazim nad Jeziorem Galilejskim, Nazaretu i Jerozolimy w Izraelu.

„Spotkanie” z papieżem

Mojżesz przed śmiercią ujrzał Ziemie Obiecane z góry Nebo k. Madaby nad północno-wschodnim brzegiem Morza Martwego. My widzimy pierwsze światła Tel Awiwu z okien samolotu podchodzącego do lądowania w miejscowości Lod na lotnisku *Ben Guriona*. Prorok Eliasza wędrował z Jerozolimy na Górę Synaj 40 dni.

Postanowiłem dotrzeć do korzeni chrześcijaństwa, ale przy tej okazji dotarłem do okresu mojego dzieciństwa, spędzonego w Limanowej. Tutaj śpiewaliśmy kolędę „*Dzisiaj w Betlejem*”, tutaj uczęszczałem na religię, tutaj nawiedzaaliśmy Grób Pański. Jak pisze ks. *Waldemar Chrostowski* w albumie „*Ziemia Zbawiciela*” (Markowski St. Wydawnictwo AA, Kraków 1999), oglądając miejsca z Ziemi Świętej „*zapuszczamy się w gruncie rzeczy także do najgłębszych pokładów naszej duszy, ponieważ są one wpisane w nasze życiorysy*”.

My pokonujemy tę drogę autokarem w 9 godzin. Jadąc 25 lutego br. z Jerozolimy na Synaj - 500 km przez pustynię - zastanawiałem się, jak nieprawdopodobne przypadki mogą się wydarzyć w życiu. Absolutnie nieświadomy zbieżności planów, w styczniu dowiedziałem się o przygotowaniach do 90 zagranicznej pielgrzymki papieża w dniach 24 - 26 lutego br. - do Egiptu i na Synaj. Wydaje się to być zadziwiającym przypadkiem, ale potencjalnie jechałszy na spotkanie z papieżem. Wjazd na terytorium Egiptu przez przejście graniczne w Tabie był bezproblemowy, ale byliśmy bardzo dokładnie kontrolowani. Po zamachach na Europejczyków w połowie lat 90. wzmocniono ochronę turystów w tym kraju. Przydzielono nam specjalnego przewodnika (pilota) autokaru. Co kilkadziesiąt kilometrów policjanci sprawdzają przejeżdżające samochody. Około 15 km od prawosławnego klasztoru Św. Katarzyny, w którym na dzień następny została przygotowana wizyta papieża, wzdłuż drogi przez pustynię pojawiają się policjanci - teraz już co kilkaset metrów. Nasz egipski przewodnik, na pytanie jaki jest program wizyty papieża w klasztorze Św. Katarzyny,

odpowiada „Nie wiem, to będzie dopiero jutro”. Wiadomo już wcześniej, że planowane pierwotnie spotkanie przywódców trzech religii monoteistycznych na górze Synaj nie zostanie zrealizowane.

Wieczorem przyjeżdżamy do ośrodka zakwaterowania o nazwie *Morgenland* położonego w odległości ok. 8 km od klasztoru. W wiosce są dwie grupy z Polski (ok. 70 osób), Włosi i Koreańczycy. Wszyscy dyskutują o możliwości spotkania się z papieżem. Nasz pierwotny program - nocne wejście na górę Synaj - jest zmieniony. Drogi w całej pustynnej okolicy są kontrolowane przez wojsko. Na drogach są roгатki z beczek po oleju. Kładziemy się spać z przekonaniem, że będzie jak Bóg da - *In-shallah*. Rano przekonujemy się ostatecznie, że z papieżem się nie spotkamy. Nic się nie da zrobić, mimo że jesteśmy tak blisko. Spełniły się słowa „*namy nikogo nie wpuszczać w okolice klasztoru*”, wypowiedziane przez muzułmańskiego beduina Ismaeela z góry Synaj, o którym pisał ks. Kazimierz Sowa (Gość niedzielny nr 10 z 5 marca 2000 r.). Jak zawsze mamy kilka innych możliwości. Po śniadaniu możemy: iść w góry, oglądać transmisję w egipskiej telewizji, opalać się lub iść spać. Ja wybieram tę pierwszą możliwość, aby pobyć w niezwykłych górach i w gruncie rzeczy naprawdę odpocząć, wsłuchując się w „*głos delikatnej ciszy*”. Wiele grup pielgrzymów ogranicza swój pobyt na Synaju do jednej doby. My możemy obcować z surowym pustynnym środowiskiem trochę dłużej.

*Czego chcesz od nas, Panie,
za Twe hojne dary.*

Jan Kochanowski, *Psalm*

Do końca sądziliśmy, że Jan Paweł II przyleci do klasztoru śmigłowcem. Okazało się, że z Kairu na Synaj papież przyleciał wojskowym transportowcem egipskich sił powietrznych, a następnie z lotniska wojskowego kilkadziesiąt kilometrów jechał samochodem przez pustynię. Ze szczytów pobliskich gór widać było przejeżdżającą kolumnę samochodów z papieżem. Tak więc jedynie egipska telewizja i naoczni świadkowie wydarzeń w klasztorze przekonali nas o słuszności powiedzenia - *co kraj, to obyczaj*. To doświadczenie pozwoli zrozumieć trud i charakter pielgrzymki papieża do Ziemi Świętej w marcu br.

Papież zwiedził klasztor, obejrzał jego skarby i został zaproszony przez jego gospodarzy (chrześcijan prawosławnych)

na modlitwę do Ogrodu Oliwnego. W liturgii słowa uczestniczyło około 350 osób, głównie koptowie (chrześcijanie egipscy), którzy zostali zaproszeni na to spotkanie. Bezpośrednio po nabożeństwie papież odjechał samochodem na synajskie lotnisko wojskowe. Mieszkańcy turystycznej wioski *Morgenland*, w liczbie kilkudziesięciu, wyszli na drogę pozdrowić papieża. Wojsko dokładnie obstawiło drogę. Kawalkada samochodów z papieżem przejechała z prędkością ok. 80 km/godz. W tej sytuacji pozostała nam tylko możliwość zwiedzenia klasztoru śladami papieża, w którym m.in. znajduje się studnia Jetro, przy której Mojżesz poznał swoją żonę oraz biblijny krzew gorejący.

Gorejący krzew Mojżesza w klasztorze Św. Katarzyny

Według Starego Testamentu w krzewie tym Bóg ukazał się Mojżeszowi, który usłyszał słowa „*Ego sum, cui sum*” (Jestem, który jestem). Klasztor (monaster) oraz bazylikę zbudował około połowy VI w. cesarz bizantyjski Justynian I Wielki. W klasztorze znajduje się mały meczet z X wieku, którym opiekują się beduini z pobliskich gór. Wspólnota klasztoru św. Katarzyny Aleksandryjskiej liczy 23 greckich prawosławnych mnichów. W klasztorze spotkaliśmy się z noszącym tytuł arcybiskupa Synaju igumenem (przeorem) Damianosem, z dużym krzyżem - prezentem od papieża - na piersiach.

Z Synaju do Ziemi Obiecanej

Egipski półwysep Synaj leży pomiędzy Zatoką Sueską i Akaba oraz Morzem Śródziemnym, tworząc równoboczny trójkąt przypominający ząb. Jest miejscem powstania jednej z religii monoteistycznych - judaizmu i narodzin narodu izraelskiego.

Na górę Synaj wyruszamy wraz z kilkoma innymi grupami o drugiej w nocy. Góra ta, o wysokości ok. 2285 m n.p.m., znajduje się w południowej części półwyspu Synaj. Jest nazywana także Górą Mojżesza, Horeb, Dżabel M_ośá, Przymierza lub Bożą. To na jej szczycie Mojżesz - prorok, wódz i prawodawca przodków Izraela, przez tradycję żydowską i chrześcijańską uważany za twórcę judaizmu, otrzymał tablice Dziesięciu Przykazań, czyli *Dekalog*. Do klasztoru, spod którego prowadzi szlak, dojeżdżamy autokarem, a następnie ruszamy na piechotę. Wejście trwa ok. 3 godzin. Niektórzy 2/3 drogi w formie łagodnego podejścia pokonują na wielbłędach. Pozostałą część drogi należy pokonać wchodząc po ok. 750 schodach. W sumie należy pokonać około 800 m różnicy wysokości. Dla wielu osób ta noc jest nie tylko egzotyczną wyprawą, ale również wielkim wysiłkiem. Na szlaku spotkałem 7-letnią dziewczynkę. Budziła powszechne uznanie za wytrwałość. Na świt, który zaróżowił niebo, czekamy w towarzystwie kilkuset osób. Jest dość zimno i bardzo wietrznie.

Wschód słońca, podobnie jak jego zachód, trwa tutaj bardzo krótko. Brak jest typowego dla naszej szerokości świtu i zmierzchu, które trwają kilkadziesiąt minut. Nagle zrobiło się widno i przed nami rozpostarła się niezapomniana panorama gór - gra światła i cienia w morzu czerwonych i skalistych szczytów. Mojżesz w ok. 1230 r. p.n.e. spędził na górze 40 dni. My schodzimy prawie bezpośrednio po wschodzie słońca, który nastąpił o 6¹⁵ i zrobieniu licznych zdjęć fotograficznych. Po zejściu 1/4 drogi zdecydowałem się pozostałą jej część pokonać drogą mnichów również po kamiennych schodkach w liczbie ok. 3000. Jest to zejście trudniejsze, ale szybsze i z pięknym widokiem na klasztor św. Katarzyny.

Po śniadaniu wyruszamy, częściowo biblijną drogą Mojżesza, przez portowe miasto Nuweiba nad Morzem Czerwonym,

przez egipsko-izraelskie przejście graniczne (dosłownie przejście, ponieważ opuszczamy egipski autokar i przechodzimy do autokaru izraelskiego) w Tabie i nowoczesny Eilat do Jerozolimy - znowu ok. 500 km przez pustynię. Wzdłuż brzegu Morza Czerwonego widoki są wspaniałe - na niebiesko-zieloną toń wody i przeciwny brzeg górzystej Arabii Saudyjskiej. W Egipcie, na wybrzeżu Zatoki Akaba, powstają dziesiątki ośrodków wypoczynkowych i osiedli, których widok jest o tyle surrealistyczny, że wszystkie są częściowo wybudowane, ale brak jest ośrodków zagospodarowanych. Po przekroczeniu granicy jedziemy jeszcze wzdłuż Zatoki Akaba. Po prawej stronie mamy wody zatoki, a po lewej tereny górzystej pustyni. W Eilacie, mającym charakter nadmorskiego ośrodka wypoczynkowego, można zwiedzić podwodne akwarium i zobaczyć faunę raf koralowych, która w Morzu Czerwonym jest jedną z najbogatszych i najbardziej różnorodnych biocenoz morskich.

Dalej poruszamy się drogą wzdłuż granicy izraelsko-jordańskiej, która również przebiega przez pustynię, ale na tym odcinku stanowi teren prawie płaski, o różnej szerokości, poprzecinany wyerodowanymi bezwodnymi korytami i pokryty z rzadka krzewami. Jest to suche *Wadi al-Araba*. *Wadi* oznacza długą dolinę i koryto suchej rzeki na pustyni. Geograficzną ciekawostką jest w tym regionie istnienie rowu tektonicznego, którego dno wypełnia Morze Martwe, a jego głębokość wynosi ok. 200 m. 35 mln lat temu podczas wypiętrzania się gór powstała zatoka należąca do Morza Czerwonego, a 10 mln lat później, czyli 25 mln lat temu zatoka została zamknięta w rejonie współczesnego miasta Eilat. Powstała najgłębsza depresja na świecie - ok. 400 m p.p.m. Teren z poziomu Morza Czerwonego bardzo powoli się obniża, dochodząc do poziomu bezodpływowego Morza Martwego. Tutaj na jego południowym brzegu była położona opisana w Starym Testamencie Sodoma. Region Morza Martwego, do którego wpadają wody rzeki Jordan, nie nadaje się do stałego zamieszkania, ponieważ duże stężenie soli w powietrzu niszczy układ oddechowy. Równocześnie region ten jest ważny pod względem gospodarczym. Wydobywa się tutaj sól, odzyskuje z niej cenne składniki mineralne i produkuje kosmetyki, m.in. w słynnych zakładach *AHAVA*. Nad brzegiem Morza Martwego zbudowano liczne ośrodki wypoczynkowe i lecznicze.

Na pustyni Negew bardzo wyraźnie widać efekty wietrzenia skał i procesów erozyjnych. Pustynia Judzka jest inna, po okresie opadów w listopadzie i grudniu kwitnie do kwietnia. Na pustyni łatwo można zobaczyć arabskie koczownicze plemiona beduinów, którzy rozbijają swoje namioty i zajmują się wypasem bydła, owiec, kóz i wielbłądów. Spotkać można także mnichów w pieczarach wykutych w skałach.

Trochę historii

Historia tej ziemi zaczyna się w XIX w p.n.e. wraz z przywędrowaniem patriarchy Abrahama z rodzinnego chaldejskiego miasta Ur (obecnie terytorium południowego Iraku) do Kanaanu. Na początku XVII w p.n.e. plemiona Izraelitów wędrują do Egiptu. W 1240 r. p.n.e. następuje wyprowadzenie Izraelitów z Egiptu przez Mojżesza. Po około czterystu latach powracają oni do Palestyny. Około 1200 r. p.n.e. Izraelici przekraczają rzekę Jordan. Jozue zdobywa miasto Jerycho, a Kanaaniejczycy, mieszkańcy Palestyny od ok. 2500 r. p.n.e., zostają podbici. Do roku 1020 p.n.e. jest to okres panowania Sędziów. Starożytne państwo Izrael, położo-

to w 721 r. Asyryjczycy burzą stolicę Samarię (Sebastia), a następnie tereny te podbijają Babilończycy. Babiloński król Nabuchodonozor burzy Jerozolimę - stolicę Judy w 586 r. p.n.e. W latach 538-515 p.n.e. Żydzi wracają do Izraela z niewoli babilońskiej i odbudowują Świątynię. W 332 r. p.n.e. Palestynę podbija z kolei Aleksander III Wielki Macedoński. W 167 r. p.n.e. Żydzi powstają przeciwko Grekom - powstanie Machabeuszy. Następnie w 63 r. p.n.e. Pompeusz zajmuje tereny Palestyny, które przechodzą pod panowanie rzymskie do 395 r. Z tego okresu pozostaje Cezarea Nadmorska - port i miasto założone przez Heroda I Wielkiego, w której odnajdujemy kamień Pilata (*Pontius Pilatus*, 26, 36 r.), amfiteatr, cytadelę i akwedukt. Jest to czas narodzin, życia i śmierci Chrystusa.

W architekturze Ziemi Świętej można wyróżnić pięć charakterystycznych okresów:

- przed narodzeniem Chrystusa (m.in. Samaria),
- czasy Chrystusa (m.in. Jerozolima, Cezarea),
- lata po 313 r. - ślady działalności św. Heleny, matki cesarza Konstantyna I Wielkiego, fundatorki wielu kościołów w świętych miejscach.

Ruiny Samarii - starożytnej stolicy królestwa Izrael.

ne w pld.-zach. Azji nad Morzem Śródziemnym, powstało w końcu XI w p.n.e. jako królestwo Saula powołanego przez Samuela. Drugim królem żydowskim zostaje Dawid w roku 1000 p.n.e. Trzeci król Salomon buduje w 968 r. p.n.e. Świątynię. Wkrótce po jego śmierci następuje podział państwa na północne - Izrael i południowe - Judę. Państwo Izraelskie istnieje do VIII wieku przed Chrystusem, kiedy

-okres od 1099 r. do 1187 r. - czasy panowania krzyżowców (Królestwo Jerozolimskie).
-okres od 1880 r. do ok. 1930 r., w którym trwały prace archeologiczne i powstały fundacje franciszkańskie, głównie według projektów architekta miejsc świętych - inż. Antoniego Barluzziego (np. Bazylika na górze Tabor, Bazylika Agonii w Getsemani, kościół w Emmaus i wiele innych).

Śladami Jezusa

Dla wielu pielgrzymów najważniejszym doświadczeniem z podróży do Ziemi Świętej jest to, że ta земля i miejsca biblijne istnieją naprawdę. Wiele osób podkreśla, że właśnie to uzasadnia konieczność pielgrzymowania do Palestyny. Myślę, że dla bardzo wielu ludzi pielgrzymka Jana Pawła II do Ziemi Świętej będzie właśnie takim doświadczeniem.

Nazaret - miasto zwiastowania N.M.P. z piękną i nowoczesną Bazyliką Zwiastowania, kościołem św. Józefa i grota - miejscem życia św. Rodziny (opisany i barwnie zilustrowany w marcowym wydaniu miesięcznika *Miejsca Święte*).

Bazylika Zwiastowania w Nazarecie.

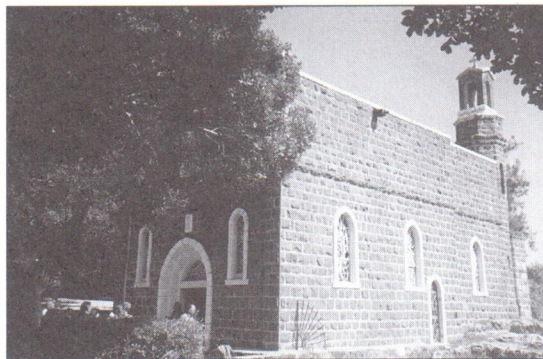
Betlejem - miasto narodzin Chrystusa z Bazyliką Narodzenia Pańskiego, w której znajduje się Grota Narodzenia, Grota Mleczną i Polem Pasterzy.

Srebrna Gwiazda z Groty w Bazylice Narodzenia w Betlejem.

Kana Galilejska - sanktuarium pierwszego cudu Chrystusa.

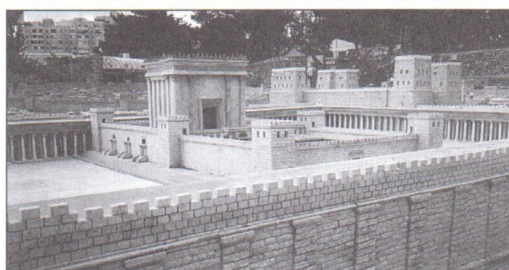
Jezioro Genenezaret (nazywane też Galilejskim lub Tyberiadzkim), nad którym od północy wznosi się Góra Błogosławieństw, Tabgha z kościołem „Rozmnożenia Chleba i Ryb” i kościołem „Prymatu św. Piotra” (*Mensa Christi*) oraz Kafarnaum (Miasto Jezusa) z domem św. Piotra i ruinami synagogi. Przez jezioro przepływa rzeka Jordan.

Kościół Prymatu św. Piotra nad Jeziorem Galilejskim.

Jerozolima - miasto śmierci i zmartwychwstania Chrystusa jest obecnie miastem średniej wielkości (ok. 550 tys. mieszkańców), położonym na kilku wzgórzach. Stare miasto w granicach murów o długości ok. 5 km jest niezwykle, z orientalnym zgiełkiem i modlitewnym skupieniem niepodobne do innych miast. Kilkanaście razy burzone i ponownie odbudowywane. Do starej Jerozolimy prowadzi osiem bram: Murgrabinów (Gnojna), Syjonu, Jaffy (Zachodnia), Nowa, Damasczeńska, Heroda, św. Szczepana (Lwów) i Złota. Przez tę ostatnią zamurowaną bramę, jak wierzą niektórzy, ma powrócić na ziemię Mesjasz. W granicach murów wzniesionych przez sułtana tureckiego Sulejmana Wspaniałego znajduje się dzielnica żydowska, ormiańska, chrześcijańska i muzułmańska. Jerozolima - Święte Miasto jest kolebką trzech religii monoteistycznych. Jest świętym miejscem dla judaizmu od 3000 lat - tu powstało centrum kultu Jahwe (obecnie Ściana Płacz), dla chrześcijaństwa od 2000 lat - tu skonał na krzyżu Syn Boży (obecnie Bazylika Grobu Pańskiego) i dla islamu od 1400 lat - stąd Mahomet, który przekazał muzułmanom - wyznawcom Allaha objawienia zawarte w Koranie, wstąpił do nieba w 632 r. (teren świątynny na wzgórzu Moria z meczetami - Al Aqsa i Skały).

izmu od 3000 lat - tu powstało centrum kultu Jahwe (obecnie Ściana Płacz), dla chrześcijaństwa od 2000 lat - tu skonał na krzyżu Syn Boży (obecnie Bazylika Grobu Pańskiego) i dla islamu od 1400 lat - stąd Mahomet, który przekazał muzułmanom - wyznawcom Allaha objawienia zawarte w Koranie, wstąpił do nieba w 632 r. (teren świątynny na wzgórzu Moria z meczetami - Al Aqsa i Skały).

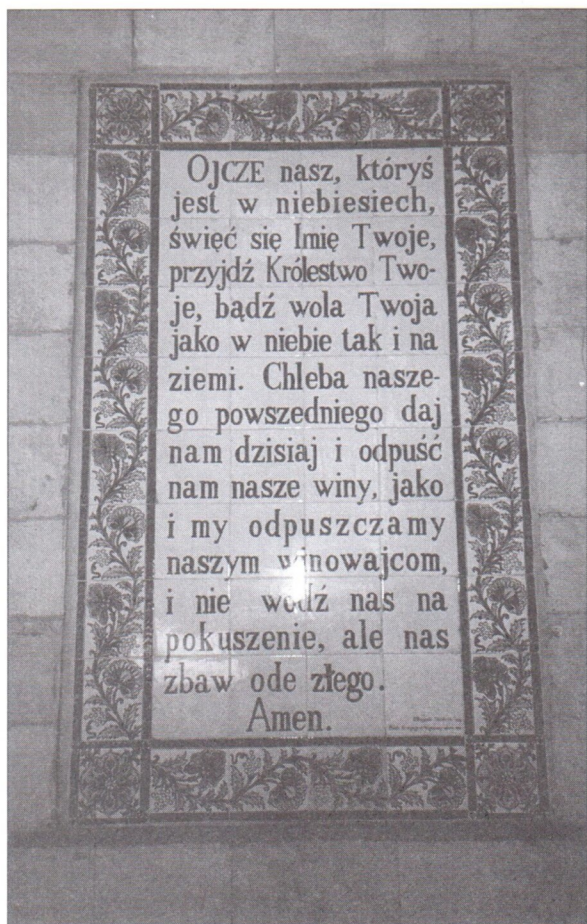

Zaśnięcia N.M.P. Głównym miejscem pielgrzymowania chrześcijan jest jednak Droga Krzyżowa - *Via Dolorosa* i Bazylika Grobu Pańskiego.

Ważne sanktuaria są związane z Górą Oliwną: u jej podnóża Ogród Oliwny - Getsemani z Bazyliką Agonii (Narodów), w której znajduje się skała, na której modlił się Jezus, Grota Pojmania i Bazylika Wniebowzięcia (grób) N.M.P. Na Górze Oliwnej znajduje się sanktuarium Wniebowstąpienia Jezusa (meczeta w rękach muzułmanów), kościół „*Pater Noster*” (Ojcze nasz) i kościół „*Domus Flevit*” (Pan zapłakał) z pięknym widokiem na Jerozolimę.

Ziemi Świętej jest wiele innych miejsc biblijnych, do których pielgrzymują wierni: **Ain Karem**: miejsce Nawiedzenia św. Elżbiety i narodzin Jana Chrzciciela (kościół), **Góra Tabor** - *Przemienienia Pańskiego*, **Nablus** ze Studnią Jakuba, przy której Jezus spotkał się z Samarytanką,

Makieta Świątyni i Fortu Antoniusza z czasów Jezusa - Jerozolima.

Polska tablica z kościoła „Pater Noster” na Górze Oliwnej w Jerozolimie.

Betania: sanktuarium Marii, Marty i Łazarza, grób i miejsce wskrzeszenia Łazarza, **Jerycho** - z drzewem Zacheusza i Góra Kuszenia oraz **Emmaus:** sanktuarium *Łamania Chleba* i fragment rzymskiej drogi. Jest to tajemnicza ziemia, która w dalszym ciągu kryje wiele sekretów. Jak mówi ksiądz Roman Tkacz, dyrektor Duszpasterstwa Pielgrzymkowego Księży Pallotynów, zwiedzanie Ziemi Świętej to jak czytanie w kamieniach i murach piątej ewangelii.

Podczas wędrówki spotyka się także ślady przygotowań do wizyty papieża w Izraelu. W Korazim na Górze Błogosławieństw, naprzeciwko *Domus Galilaeae* przygotowywano m.in. teren na spotkanie Ojca Świętego z młodzieżą. Papież nawiedzi prywatnie także pobliski kościół „*Rozmnożenia Chleba i Ryb*” i kościół „*Prymatu św. Piotra*” w Tabgha oraz dom św. Piotra w Kafarnaum. Nad Jeziorem Galilejskim budowana jest specjalna droga o dł. ok. 3 km dla pielgrzymów. Pierwszym papieżem pielgrzymującym do Ziemi Świętej był Paweł VI, którego ślady pobytu w 1964 r. można także odnaleźć wędrując po Ziemi Świętej, np. na Górze Błogosławieństw, Górze Tabor i w Betanii.

Miejsca święte są naznaczone świątyniami, którymi opiekują się różne wyznania chrześcijańskie. Wśród katolików Ojcowie Franciszkanie opiekują się nimi w ok. 80%. Pozostałą grupę tworzą Benedyktyni, Karmelici, Salezjanie, Trapiści, Zakon Sióstr Syjońskich i Karmelitanki.

W Izraelu do jubileuszu chrześcijaństwa przygotowywały się głównie trzy miasta: Jerozolima, Nazaret i Betlejem. Jakkolwiek widać jeszcze w marcu prace związane z naprawą dróg i chodników, to o wielkich przygotowaniach trudno mówić. Muzułmańskie miasto Betlejem, w którym Bazylika Narodzenia Pańskiego sąsiaduje z meczetem Omara, stwarza najbardziej odświętny klimat. Miasto głównie jest jednak nastawione na robienie dobrych interesów z pielgrzymami. W Nazarecie zaist-

niał konflikt z muzułmanami w związku z planami budowy meczetu w sąsiedztwie Bazyliki Zwiastowania. Najgorszym przykładem jest chyba najważniejsze miejsce - ogromna Bazylika Grobu Pańskiego w Jerozolimie, którą opiekuje się pięć wspólnot kościelnych, z tradycyjnie jednym wejściem i wieloma potrzebami w zakresie remontów i renowacji. Ponad 150 lat temu ustalono porządek precyzyjnie określający prawa i obowiązki każdego z kościołów. Prawa te są strzeżone tak zazdrośnie, że czasami przypomina to świętą wojnę. Dodatkowo klucz do Bazyliki od wieków jest w rękach muzułmańskich rodzin *Judeh* i *Nusseibeh*. Dlatego w tym miejscu od wieków istnieje szczególna potrzeba ekumenizmu.

Ziemia Święta jest ziemią proroków, Chrystusa i Mahometa. Wierni do modlitwy wzywani są głosem rogu baraniego, wołaniem muezinów rozlegającym się z wież minaretów i biciem dzwonów kościelnych. Widać w niej jak wspólne są korzenie religii monoteistycznych - judaizmu (religii mojżeszowej), chrześcijaństwa i islamu oraz jak daleko rozeszły się drogi kościołów nawet w obrębie wiary chrześcijańskiej.

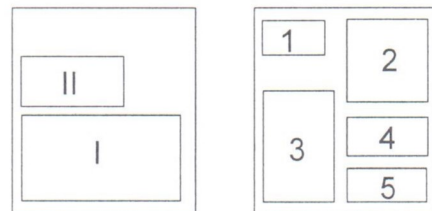
Panie, dobrze, że tam byliśmy.

Od Autora: Księdzu Romanowi Tkaczowi składam serdeczne podziękowanie za trud przeczytania mojej „Korespondencji” w pracowitych dniach przewodzenia narodowej pielgrzymce po Ziemi Świętej.

Tekst i zdjęcia: Andrzej Kulig

Redakcja „Echa Limanowskiego” dziękuje panu Andrzejowi Kuligowi za nadesłaną korespondencję z Ziemi Świętej.

Zdjęcia na okładkach:

I - Świt nad Synajem - Góra Mojżesza.
II - Półwysep Synaj w pierwszych promieniach słońca.

- 1 - Wioska „Morgen Laud” - Egipt.
- 2 - Góra Przymierza Stwórcy z człowiekiem.
- 3 - Pustelnia wśród skalistych gór Synaju.
4. Klasztor św. Katarzyny na Synaju, miejsce pielgrzymki Jana Pawła II.
- 5 - Klasztor św. Katarzyny przed burzą.

(...) Cała ziemia przychodzi do tej jednej ziemi i przez nią ziemią się staje, tak jak staje się tym, co jest wszystko przez TEGO, KTÓRY JEST (...)

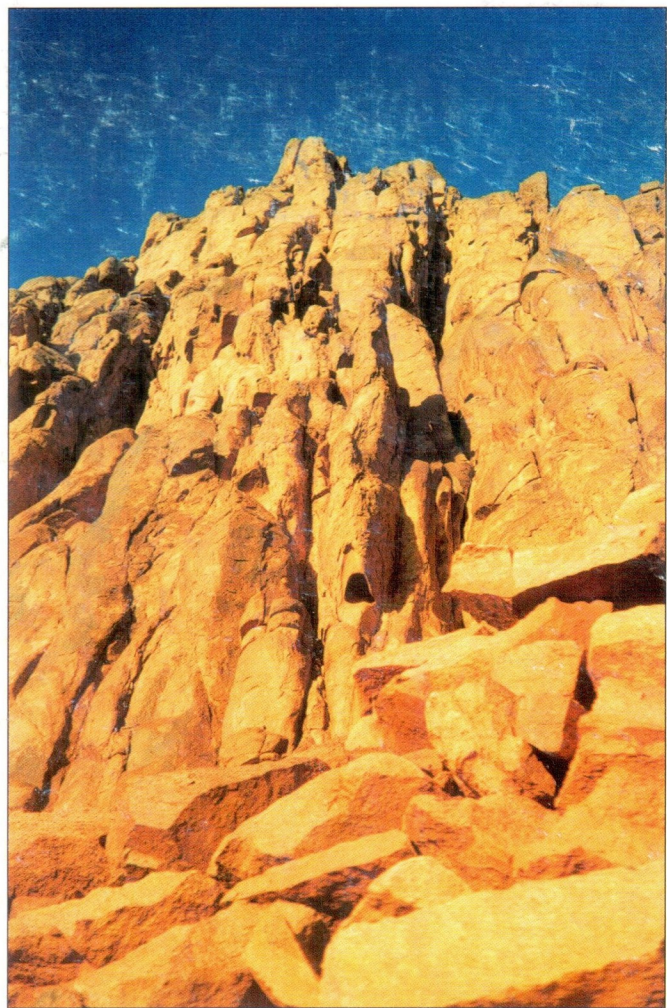
Karol Wojtyła

Tyberiada nad Jeziorem Galilejskim - ołtarz zbudowany przez żołnierzy armii generała W. Andersa.

Synaï

Śladami Mojżesza

Fotografie: Andrzej Kulig
(opisy do fotografii – str. 16)